

TREĆI DIO.

Procesije¹.

A. Procesije s presv. oltarskim Sakramentom.

1. Općeniti propisi.

1. Biskupu pripada pravo određivati procesije redovite i izvanredne; a tako isto odrediti mjesto, vrijeme, kuda će se polaziti i kojim redom. U odsutnosti biskupovoj ima to pravo njegov vikar. Isto tako može biskup, ako je potrebno, i ukinuti procesije, koje su uvedene radi pobožnosti naroda ili bratovština². To vrijedi za sve procesije, a nesamo za one s presv. Sakramentom³.

• 2. Svečanu procesiju na Tijelovo imade voditi katedralna crkva, a u drugim mjestima, ako je više crkava, najodličnija; u njima ima početi procesija i završiti se⁴. — U osmini tijelovskoj, u kojigod dan, slobodno je u svakoj crkvi voditi procesiju; ako ih je više u istom mjestu, neka bude u razno doba⁵. Tu procesiju u osmini tijelovskoj mogu voditi, kako župnici, tako i redovnici, a da ne traže dopuštenja od župnika, čije granice župe prelaze⁶; za ostale procesije valja imati dopuštenje župnikovo⁷.

3. Valja se pobrinuti⁸, da bude red u procesiji, a isto tako, da ulice, kuda bude procesija prolazila, budu čiste i kuće urešene sagovima, cvijećem, a hvale je vrijedno, da gore i svijećé. Da se izbjegnú neprilike, tko će na kojem mjestu biti u procesiji, valja da bude popis raznih društava, bratovština i redova, koji će ići u procesiji i da im bude određeno, kojim se redom imadu poredati. Prema Caeremoniale Episcoporum (l. II. c. XXXIII, 5) polaze u procesiji bratovštine svjetovnjaka, družbe i redovi, kler svjetovni, a na koncu

¹ Poredi: V. ab Appeltern I. 358 sq. — Ovdje ne dolaze u obzir procesije, o kojima je bio govor u drugom dijelu. — ² D. a. 217; 346; 394; 1444; 1684, II; 1821; 3277; 3309. — ³ Redovi i družbe (confraternitates) mogu voditi procesije, ali u svojoj crkvi i na svojem teritoriju; ako nije uz crkvu i samostan, tada samo uz zidove crkve; a nipošto izvan toga opsega bez dopuštenja Ordinarija ili „cum Cruce Parochi“. D. a. 1096. — ⁴ D. a. 375, I; 634. — ⁵ Const. *Cum interdum* Gregorii XIII, 11. ožuj. 1573. i Const. *Sua nobis* Innocentii XI. 5. Kal. Mart. 1696. — ⁶ D. a. 956; 1005. — ⁷ Ib. 2098, IV. — ⁸ Ta briga ima biti biskupova. Biskup može odrediti koga drugoga, koji će se mjesto njega za sve to pobrinuti. U drugim mjestima ima tu brigu onaj, koji će voditi procesiju ili prema običaju tko drugi.

celebrant pod baldahinom, iza njega reda se ostali narod najprije muškarci, a onda ženske¹.

4. U procesiji s presv. Sakramentom ne smiju se nositi relikvije i kipovi svetaca²; niti oruđe muke Isusove³, naime čestice križa, trnja itd.; isto tako ne smiju se nositi pralici iz staroga zavjeta⁴ kao arka, stol, hljebovi itd. Ne može se dalje u ovoj procesiji, a ni u drugima, dopustiti, da dječaci i djevojčice predočuju otajstva, svece ili svetice ili njihove muke⁵.

5. Za katedralne crkve propisuje Cerem. Episc. (lib. 2. c. XXXIII, 5), kako ima kler biti obučen kod procesije s presv. Sakramentom, a u ostalim crkvama klerici valja da budu obučeni u superpeliceje, a subdakoni, đakoni⁶ i svećenici bilo preko amikta i albe ili samo preko superpeliceja u svoje odijelo naime tunicelu, dalmatiku i kazulu bez manipula i stole.

6. Ako je procesija dulja, dopušta se, da celebrant stane u kojoj crkvi⁷ ili kod kojeg priređenog uz put oltara te presv. Sakramenat stavi na oltar, da se odmori⁸. Gdje je prastari običaj, da se putem kod postavljenih oltara daje puku blagoslov, može se to činiti; ali ne kod svakoga oltara nego jedan ili dva puta⁹, dapače ako je put i kraći mogu se prirediti oltari (do četiri), kod kojih se stane i daje blagoslov¹⁰; samo valja prije pjevati *Tantum ergo* etc. V. *Panem de coelo* i oraciju: *Deus qui nobis*¹¹.

7. Na Tijelovo ima biti procesija poslije svečane mise, a ne prije¹². Voditi je ima kako na samu svetkovinu tako i u osmini onaj, koji je imao svečanu misu¹³; od toga se izuzima biskup, koji može voditi procesiju, i ako je tko drugi služio svečanu misu¹⁴. Gdje je stari običaj voditi procesiju na Tijelovo ili u osmini na večer, može i dalje ostati, samo što u stolnoj crkvi u takom slučaju ima se svakako voditi kratka procesija po crkvi iza svečane mise¹⁵.

2. Proslava uskrsnuća.

1. U našoj nadbiskupiji je običaj, da se uskrsnuće slavi na veliku subotu pred večer. Pri tom se podigne presv. Sakramenat, koji je bio izložen na svetom grobu, te se nosi u procesiji, ako je lijepo vrijeme izvan crkve (obično okolo crkve) na veliki oltar. Prema novom dijecezanskom ritualu ima se to obaviti, kako slijedi.

¹ Kod nas obično se ovako uređuje procesija: Naprijed križ, iza njega školska mladež, tada mladići, iza njih stariji muškarci, bratovštine i društva, ako imaju svoje znakove, pjevači, celebrant pod baldahinom sa svojom asistencijom. Iza celebranta odličnici dotične župe, onda ženskinje. — ² D. a. 28; 3878; 3997. — ³ Ib. 1731, I. — ⁴ Ib. 2879. — ⁵ Ib. 1348; 1361, VII. — ⁶ Ovdje se razumijevaju subdakoni i đakoni po sv. redu, a ne po sv. službi, što je imadu kod sv. mise ili procesije. Oni, koji vrše službu subdakona i đakona valja da budu i kod procesije obučeni kao kod svečane mise samo što skinu manipule. — ⁷ Caerem Episc. I II. c. XXXIII, 22. — ⁸ D. a. 1596. — ⁹ Ib. 2609. — ¹⁰ Ib. 3488, II. — ¹¹ Ib. 3621, III. — ¹² Ib. 1232. — ¹³ Ib. 755; 2188, IV. V; 2192, III. — ¹⁴ Caer. Ep. I. II., c. XXXIII, 15. — ¹⁵ D. a. 3488, I.

2. Svečano zvonjenje zvonova ima sazvati puk u crkvu. Svećenstvo, klerici i ostali službenici imadu obući propisano odijelo. Celebrant obuče amikt, albu, stolu i plašt bijele boje, bila asistencija ili ne¹, đakon i subđakon oblače također amikt, albu, đakon stolu i dalmatiku, a subđakon tunicelu bez manipula.

3. Kad je vrijeme za procesiju, polaze iz sakristije ovim redom: dva turifera s kadionicama i navikulom, križ između dvojice svjećonoša², klerici, svećenstvo, na koncu celebrant među đakonom i subđakonom sva trojica pokrite glave. Ako polaze ispred velikoga oltara, valja da mu naprave reverenciju³. Došavši k sv. grobu križ sa svjećonošama ostane na izlazu, dok ostali dođu bliže k oltaru te se postave u dva reda, da može između njih proći celebrant s asistencijom. Celebrant i asistencija, čim dođu na vidik Sakramentu, skinu birete; a ceremonijar ili tko drugi imat će brigu, da se odnesu bireti k velikom žrtveniku. Tada svi zajedno naprave genufleksiju te kleknu, celebrant i asistencija na najnižu stepenicu oltara.

4. Kleknuvši koji čas tiho adoriraju. Zatim ustanu i celebrant intonira Ant. *Resurrexi*, a kor nastavi antifonu i Psalam: *Domine probasti me*. Psalam, koji se pjeva ili recitira izmjenično, završi se s *Gloria Patri* i ant. se opetuje. Tada đakon (ili celebrant sam, ako nema asistencije) zapjeva *In resurrectione tua, Christe, alleluja*; dobivši odgovor: *Coeli et terra laetentur, alleluja*, celebrant pjeva *Oremus* i oraciju *Deus qui hanc sacratissimam noctem*. Poslije oracije kleknu svi, a celebrant duboko naklonivši glavu, ustane i stavi tamjan u obje kadionice bez blagoslova, jednom od njih kleknuvši po običaju pokadi presv. Sakramenat, i dobije velum humerale.

5. Ako ima više stepenica, celebrant ustane zajedno s đakonom i subđakonom, te celebrant i subđakon kleknu na najgornju, a đakon odlazi po Sakramenat. Gore genuflektira uzme ostenzorij i preda ga celebrantu, koji kleči, te mu pomogne omotati velum oko ruku i ostenzorija. Celebrant ustane i okrene se k puku, a đakon poklekne k subđakonu. Celebrant držeći Presveti i okrenut k puku pjeva: *Alleluja*⁴ tri puta sve višim glasom; iza svakoga pjevači istim glasom opetuju. Čim se otpjeva *Alleluja*, ustanu đakon i subđakon te stanu uz celebranta, đakon s desne, a subđakon s lijeve, a pjevači počnu pjevati običajnu uskrсну pjesmu i procesija se razvije redom, kako je gore rečeno. Celebrant noseći presv. Sakramenat stupa pod baldahinom, uz njega podržavajući plašt đakon i subđakon; a neposredno pred njim turiferi, koji incenziraju Presveti. Pjevati se može: Cant. Isaia: *Confitebor tibi, Domine*, zatim *Benedictus* i *Magnificat*, a može se dodati još koji psalam, ako je put dulji. Dopušteno je pjevati i hrvatske⁵ crkvene pjesme, koje se odnose na svečanost.

¹ D. a. 3697, XII. — Por. str. 68. — ² Ovo sve imadu nositi klerici; no ako ne bi bilo klerika, tada vrijedi ono, što je rečeno kod Memoriale rituum bilješka 2. — ³ Svi pokleknu osim kanonika u njihovoj crkvi i celebranta, koji treba da se duboko naklone; no ako je ciborij prenesen u veliki oltar, tada i ovi treba da pokleknu. — ⁴ Po napjevu, kojim se pjeva na Vel. subotu kod mise poslije epistole. — ⁵ D. a. 3124, VII.

6. Procesija se vraća pred veliki oltar. Đakon klekne in plano na oba koljena i klečeći primi od celebranta, koji stoji, presv. Sakramenat¹, odmah ustane i ponese ga na oltar i stavi u sredini na korporal, genuflektira i siđe k celebrantu i subđakonu, koji kleče na najnižoj stepenici². Tada celebrant intonira: *Te Deum laudamus*. Dok se pjeva, svi stoje. Na riječi: *Te ergo quaesumus*, dok ih moli celebrant tiho s asistencijom, kleknu na oba koljena; a kad se iste riječi pjevaju, tada imaju svi u crkvi kleknuti, a nesamo oni, koji imaju funkciju kod oltara. Kad se svrši pjevanje, đakon pjeva: *Benedicamus Patrem bez alleluja*, a dobivši odgovor, pjeva: *Surrexit Dominus s alleluja*. Na to celebrant pjeva *Oremus* i dvije oracije: *Deus cuius misericordiae* i *Deus, qui nos Resurrectionis*. Na to svi kleknu, te se pjeva: *Tantum ergo* i *Genitori*. Celebrant stavlja tamjan, incenzira presv. Sakramenat, pjeva se *Panem de coelo* s *alleluja* i oracija *Deus qui nobis*, daje blagoslov s Presvetim, koji se odmah stavi u tabernakul na velikom oltaru ili se nosi na drugi oltar ili kapelicu, gdje se čuva³.

7. Kada se presv. Sakramenat stavi u tabernakul, svi ustanu, i pjeva se: *Regina coeli* s oracijom. Na to svi genuflektiraju, te se vraćaju u sakristiju istim redom, kojim su iz nje pošli.

8. Ako nema asistencije, tada sam celebrant čini sve ono, što bi mu inače pomagao đakon; isto tako pjeva versikule prije oracija. U procesiji u ovom slučaju ne ide uz njega nitko.

3. Procesija na Tijelovo.

a) Svečana misa.

1. Za misu treba pripraviti kao za svečanu misu; osim toga još jednu kadionicu, križ za procesiju, plašt i baldahin; ostenzorij pokriven bijelim velom, hostija priređena u lunuli izvan ostenzorija; četiri svjetiljke na dugim držalima s voštanim svijećama.

2. Ako se na nedjelju drži procesija, tada se uzme misa od Tijelova sa sekvencijom i spomenom samo nedjelje i evanđeljem nedjelje na koncu. U crkvama, u kojima se je služila propisana konventualna misa, ispušta se u svečanoj misi prije procesije spomen nedjelje, posljednje je evanđelje *In pricipio*⁴.

3. Kad celebrant ispije sv. krv, subđakon pokrije kalež, poklekne a tako i đakon na drugoj strani, te zamijene svoja mjesta. Međutim ceremonijar⁵ donese na oltar ostenzorij. Tada celebrant, đakon i subđakon pokleknu, a celebrant sam stavi lunulu s hostijom u ostenzorij; đakon postavi ostenzorij u sredinu korporala ali prema unutrašnjoj strani oltara. Celebrant, đakon i subđakon genuflektiraju, a ova dvojica promijene mjesta i misa se nastavlja pred izloženim Sakramentom⁶.

¹ Poredi predavanje kaleža s hostijom na Vel. četvrtak, str. 158. — ² Jedan turifer sa svojom kadionicom može odmah otići u sakristiju ili bolje predati sakristanu kadionicu, da je odnese u sakristiju. — ³ Potanji opis blagoslova gledaj u dijelu četvrtom: Obred blagoslova s presv. Sakramentom. — ⁴ D. a. 4273, VI. — ⁵ Ako nema ceremonijara, učinit će to subđakon, te onda tek preći na lijevo celebrantu. — ⁶ Vidi str. 77.

— Kod pjevane mise, bez đakona i subđakna, klerik (ministrant) ili sakristan donese ostenzorij na oltar, kad celebrant ispije sv. Krv. Celebrant genufektira prije nego će staviti hostiju u ostenzorij i poslije kad ostenzorij stavi u sredinu, kako je gore rečeno. Dalje se misa nastavi kao pred izloženim Sakramentom¹.

4. Poslije posljednjega evanđelja napravi celebrant s đakonom i subđakonom genufleksiju gore u sredini te side s njima sa strane epistole k sjedalima. Tu đakon i subđakon skinu manipule, a celebrant kazulu i manipul te obuče plašt, tada² pođu pred oltar, naprave in plano duplex genufl., te kleknu na najnižu stepenicu i koji čas mole.

b) Procesija³.

1. Međutim dođu i ostali službenici pred oltar, te kleknu iza celebranta: križ između dva svjećonoše na izlazu iz presbiterija, turiferi iza đakona, a ostali tako, da budu bez zbrke mogli odmah, čim pođe procesija poredati se i ići za križem. Kad su svi došli, ustane celebrant s đakonom i subđakonom, te po običaju stavi u obje kadicione tamjan ali bez blagoslova; pri tom đakon pridržava navikulu, a subđakon kraj plašta. Na to celebrant klekne i primi od đakona kadicionu i njom pokadi Sakramenat. Tada celebrant, dobivši velum humerale, đakon i subđakon ustanu i pođu gore; na rubu supedaneja klekne celebrant sa subđakonom, a đakon pođe k oltaru, genufektira, uzme ostenzorij i preda ga celebrantu, koji kleči. Celebrant ustane, đakon poklekne i stane celebrantu s desne a subđakon s lijeve, te pridržavaju celebrantu rubove plašta.

2. Kad se celebrant okrene prema puku sa Sakramentom, pjevači započnu himnu: *Pange lingua*, a može ga i celebrant sam intonirati⁴. Svi ustanu te se procesija razvije. Celebrant između đakona i subđakona, koji mu pridržavaju krajeve plašta, noseći presv. Sakramenat side s oltara, pred njim idu dvojica turifera, koji lagano njišu kadicionu, a licem su na pol okrenuti prema Sakramentu⁵. Pred njima stupa kler sa zapaljenim svijećama. Izvan presbiterija dočeka celebranta baldahin bijele boje, pod kojim dalje stupa. Uz baldahin stupaju sa svake strane po dvojica, koji nose svjetiljke. Putem se pjevaju himni, kako su označeni u rimskom ritualu, a mogu se pjevati i na hrvatskom jeziku, samo valja paziti, da su pjesme dostojne i u savezu s presv. Sakramentom⁶.

3. Kada dođe procesija do prvoga oltara na kojem valja da bude korporal, nosioci baldahina stanu podalje pred oltarom, a celebrant s đakonom i subđakonom te s ostalim službenicima pođe k oltaru, dok se ostali razdijele te sa strane kleknu, da između njih može proći celebrant s asistencijom. Pred oltarom in plano klekne đakon i duboko nakloni glavu te od celebranta, koji stoji, primi ostenzorij, ustane

¹ Vidi str. 77. — ² Neki autori, kao Martinucci, kažu da ovdje treba staviti tamjan u kadicionu, drugi pak, uz koje pristaje i V. ab Appeltern, da se ima staviti kod oltara; mi smo se ovih posljednjih držali. — ³ Coll. r. zagr. str. 188. — ⁴ Ibid. — ⁵ D. a. 2368. — ⁶ Ibid. 3124, VII.

i postavi ga na korporal, poklekne i vrati se na desno celebrantu. Međutim je celebrant sa subđakonom kleknuo na najnižu stepenicu oltara i dao skinuti velum. Kad se đakon vratio k celebrantu, predade mu kadionicu, da pokadi Presveti. Svi kleče, dok se pjeva (ako se pjeva) kaki „motettum in laudem Ss. Sacramenti“. Pri koncu pjevanja celebrant i asistenti ustanu, celebrant pođe k oltaru, poklekne gore u sredini te stane malo na stranu evanđelja, te stavlja tamjan u kadionicu, kako se čini u misi pred presv. Sakramentom prije evanđelja. Iza toga moli đakon *Munda cor* i traži blagoslov. Tada slijedi pjevanje evanđelja, kod kojega se sve vrši kao i kod pjevanja evanđelja u svečanoj misi coram Ssimo exposito.¹ Na koncu celebrant poljubi knjigu i bude pokađen. Tada celebrant u sredini oltara poklekne i side pred oltar; svi kleknu, celebrant s đakonom i subđakonom na najnižu stepenicu oltara. Ministri pjevaju versikul, a celebrant stojeći oraciju. Poslije oracije celebrant kleknuvši primi velum, te ako je više stepenica pođe s đakonom i subđakonom do najviše, gdje, kako je gore rečeno, primi klečeći od đakona ostenzorij. Primivši celebrant ostenzorij ustane, priđe k oltaru, a đakon klekne uz subđakona; tada se celebrant okrene i podijeli blagoslov s Presvetim ne govoreći ništa. Podijelivši celebrant blagoslov ne okrene se k oltaru nego k puku, svi ustanu i procesija pođe k drugoj postaji. Isto se opetuje kod ostalih oltara, samo što se pjeva drugo evanđelje i drugi verzikuli. — Ako nema asistencije, tada sam celebrant pjeva evanđelje, moli *Munda cor* i govori *Jube Domine* ali ne stavlja tamjana i ne kadi knjige.

4. Poslije četvrte postaje vraća se procesija u crkvu iz koje je pošla. Kad celebrant dođe do ulaza u presbiterij, stanu nosioci baldahina i svjetiljaka, te ih postave na svoje mjesto. Križonoša postavi križ kraj stolića, a akoliti svijetnjake na stolić; ostali kler stane u dva reda, okrenuti licem jedni prema drugima, kad dođe celebrant s presv. Sakramentom, kleknu svi i ostanu klečeći ali licem okrenuti k oltaru, doklegod se ne stavi Sakrament na oltar. Kad procesija ulazi u crkvu pjevači pjevaju *Te Deum laudamus*.

5. Došavši celebrant sa Sakramentom pred oltar stane, a đakon klekne in plano te primi od celebranta ostenzorij, ustane i odnese ga na oltar, genufektira i vrati se k celebrantu, koji kleči sa subđakonom na najnižoj stepenici, te klekne kraj njega; međutim je ceremonijar ili subđakon skinuo velum s ramena celebrantovih. Iza *Te Deum laudamus* ne pjevaju se običajni verzikuli i oracija nego odmah pjevači pjevaju *Tantum ergo* i *Genitori*. Poslije riječi: *Veneremur cernui* stavlja po običaju celebrant tamjan u kadionicu i pokadi presv. Sakrament. Pjeva se *Panem de coelo* i oracija *Deus qui nobis*. Celebrant dobivši velum pođe s đakonom i subđakonom gore, te klekne sa subđakonom na rub supedaneja, a đakon pokleknuvši uzme ostenzorij i daje ga klečećemu celebrantu, koji odmah ustane i pristupi bliže k oltaru, a đakon klekne uz subđakona; celebrant se okrene k puku

¹ Por. str. 76 i 77.

te dade blagoslov s Presvetim ne govoreći ništa. Davši blagoslov okrene se k oltaru, a đakon ustane sa svojega mjesta pristupi bliže k oltaru, klekne na supedanej i klečeći primi od celebranta ostenzorij; đakon odmah ustane s ostenzorijem a celebrant genuflektira i klekne na svoje mjesto uz subđakona. Đakon stavi ostenzorija na oltar, otvori tabernakul i metae ostenzorij u tabernakul, genuflektira i zatvori tabernakul, siđe k celebrantu te mu skine velum, ako to već nije ceremonijar učinio. Kad đakon zatvori tabernakul, svi ustanu i pogase svijeće; genuflektiraju i vrate se istim redom u sakristiju, kojim su došli, celebrant, đakon i subđakon pokrivene glave.

B. Procesije na Markovo i prosne dane.

1. Općeniti propisi.

1. Što je rečeno na str. 176. u točkama 1–3 vrijedi i za ove procesije osim onoga, što se upravo tiče procesije s presv. Sakramentom ili posebice procesije na Tijelovo.

2. Procesije na Markovo i prosne dane ubrajaju se među redovite i generalne ili javne procesije¹, te se imadu voditi nesamo u crkvama katedralnim i kolegialnim nego i u župskim. No ovo se ima tako razumjeti, da se u mjestima, gdje je više crkava, može ograničiti procesija na najodličniju, kod koje valja da prisustvuje kler ostalih crkava².

3. Ako na te dane ne može procesija s kojega razloga ići izvan crkve, ima se voditi u crkvi.³ Pravilno ide procesija iz jedne crkve, a svršava se u drugoj⁴ a ima se voditi uvijek u jutro i to prije mise.

4. Na procesiji se imadu pjevati litanije svih svetih, kako se nalaze u rimskom Ritualu ili Gradualu; ne smije im se ništa dodavati niti umetati,⁵ niti zazivi svetaca, kojih se relikvije⁶ nalaze u crkvi, niti tituli niti patroni,⁷ niti u redovničkim crkvama sveci redova⁸. U procesiji imaju se duplicirati⁹ t. j. pjevači najprije pjevaju zaziv (na pr. *Sancta Maria, ora pro nobis*) a onda svi isto opetuju, bila procesija izvan crkve ili u crkvi,¹⁰ inače se ne dupliciraju. (Svećenik ih je dužan moliti na Markovo i prosne dane, ako ne ide na procesiju, ali ih ne smije anticipirati¹¹.)

5. Odijelo je kod procesije i poslije kod mise Rogationum ljubičaste boje. Celebrant oblači amikt, albu, pojas, stolu i plašt; đakon i subđakon amikt, albu, pojas, đakon k tomu stolu i dalmatiku a subđakon tunicelu. Za misu uzmu još sva trojica manipule. Ako nema asistencije, tada kod procesije celebrant obuče superpelicej, stolu i plašt, a može biti i bez plašta¹². Ostali kler obuče superpelicej (roketu), odnosno koralno odijelo.

¹ Da. a. 1297, I. — ² V. ab Appeltern navodi za ovo Quarti-a, De Herdta, Wapelhorsta, a osniva se na mnogim dekretima S. R. C. D. a. 1090; 1141; 1244 itd. — ³ D. a. 3069, I. — ⁴ Martinucci. — ⁵ D. a. 1711, III; 3074, III. — ⁶ Ib. 380; 3236, IV. — ⁷ Ib. 562; 957, I; 3313. — ⁸ Ib. 957, I; 2093. — ⁹ Ib. 3011, II; 3580, IV. — ¹⁰ Ib. 3993, IV. — ¹¹ Ib. 2503, IV. — ¹² Rit. Rom. tit. IX. c. 4, 1.

2. Procesija na Markovo (Litaniae majores).

a) Bilješka.

1. Ova procesija ima biti uvijek na Markovo, t. j. 25. travnja, makar se oficij i misa sv. Marka imali prenesti; pa i u onoj crkvi, gdje je titul ili patron; samo ako Uskrsna nedjelja padne na 25. travnja, tada se imade procesija sa svojom misom prenesti na slijedeći utorak¹ (treći dan Uskrsa).

2. U nadbiskupiji zagrebačkoj spojen je s tom procesijom blagoslov usjeva i vinograda; za to procesija, ako ide izvan crkve, ide do bližnjega polja, gdje se obavi blagoslov, a onda se procesija vraća natrag u crkvu, odakle je pošla ili se završi u drugoj crkvi.

b) Procesija.

1. U određeno vrijeme pođe celebrant s asistencijom iz sakristije pred veliki oltar. Napred ide križonoša između dvojice svječnoša sa svijećama, iza njih pokrite glave celebrant s đakonom i subđakonom, koji mu podržavaju rubove plašta; ako nema đakona i subđakona, ide sam sklopljenih ruku i pokrivene glave. Došavši pred oltar, na kojem valja da gori šest svijeća, naprave reverenciju; križonoša i svječnoše stoje iza celebranta, bliže izlazu iz presbiterija. Načiniвши reverenciju klekne celebrant (s đakonom i subđakonom) na najnižu stepenicu oltara i moli koji čas. Isto tako čine i ostali u crkvi: kler i puk.

2. Poslije kratke molitve celebrant ustane a s njim i svi ostali, i pjevači odmah zapjevaju antifonu *Exsurge Domine*, kako je u Ritualu ili Gradualu sa Psal. *Deus auribus nostris* i *Gloria Patri*. Antifona se opetuje i na to svi kleknu; dva pjevača klečeći počnu pjevati litanije sviju svetih, celebrant i kler a i puk odgovaraju opetujući isto, što su pjevači zapjevali. Kad se odgovori *Sancta Maria, ora pro nobis*, svi ustanu i procesija se razvije prema redu kako je rečeno kod procesije na Tijelovo, samo što se ne nose zapaljene svijeće. Za procesije zvone zvona svečanim načinom; dolikuje se, da zvone i u onoj crkvi, mimo koje prolazi procesija kao i u onoj, u koju polazi². Kad izađe procesija iz crkve, nastave se litanije: *Sancta Dei Genitrix, ora pro nobis*.

3. Ako je procesija dulja, neka se litanije opetuju, ili kad se dođe do molitava (*Pater noster*), mogu se pjevati psalmi Poenitentiales ili Graduales. Himne i pjesme radosnice ne smiju se pjevati kako na ovoj procesiji, tako ni na prosne dane i uopće u procesijama pokorničkim.³

¹ Rubr. missalis na svetkovinu sv. Marka. — ² D. a. 3043, III. — ³ Rit. Rom. tit. IX. c. 4, 4. — Na upit, da li je slobodno na ovim procesijama pjevati himne: *O gloriosa virginum, Ave maris stella, Veni Creator Spiritus*, odgovorila je S. R. C.: Ad mentem. Mens autem Sacrae Congregationis est, ut Episcopus Rubricarum observantiam consulat; quoties tamen admiratio in populo non oriatur, et prudenter et absque scandalo fieri possit, ut hujusmodi usus, utpote praescripto pro his Processionibus ordini oppositus, sensim tollatur. D. a. 3043, V.

4. Kada se dođe na mjesto, gdje se imadu blagosloviti usjevi, procesija stane, pjevanje litanija se prekine, a blagoslov se obavi, kako je propisano u dijecezanskom ritualu (str. 174).

5. Ako se procesija navraća u koju crkvu, mogu se tada litanije prekinuti i pjevati antifona, versikul i oracija o titulu ili patronu crkve, može to biti i ritu paschali¹; kada se iz crkve izađe, nastave se litanije.

6. U crkvi, gdje se ima procesija završiti, mole se molitve od *Pater noster*, psalam i versikuli klečeći, samo celebrant ustane, kad pjeva oracije. Svršivši oracije, ako je asistencija, celebrant, đakon i subđakon, načine reverenciju oltaru, te pođu na stranu epistole k sjedalima, gdje uzmu manipule, a celebrant još zamijeni plašt s kazulom. Mogu poći i u sakristiju, gdje će se prirediti za sv. misu; to će biti zgodnije u onom slučaju, kad nije misa Rogationum, nego od svetkovine, te će prema tome morati i obući odijelo boje, koju traži misa svetkovine. — Ako je samo jedan svećenik, svakako polazi u sakristiju, gdje se oblači za sv. misu.

c) Sv. misa.

1. Poslije procesije je svečana Missa Rogationum; gdje je samo jedan svećenik, bolje je da pjeva misu, ali je može i čitati². Misa nema ni *Gloria* ni *Credo*, makar bila baš i nedjelja³, a ima uvijek tri oracije, koje su propisane u samom obrascu mise; gdje je samo jedna misa, tada je druga oracija od svetkovine, nedjelje ili oktave⁴, a treća⁵ ona, koja je inače druga, ostale se komemoracije, ako ih imade, ne uzimaju. Prefacija je uvijek uskrсна⁶, *Communicantes i Hanc igitur* od oktave, *Benedicamus Domino* i u uskrсноj oktavi bez *alleluja*. Zadnje je evanđelje *In principio*; samo u nedjelju, ako je samo jedna misa, kako se ima uzeti spomen nedjelje, tako valja uzeti na koncu i nedjeljno evanđelje.

2. Gdje je sv. Marko titul, u onoj crkvi valja poslije procesije uzeti misu sv. Marka i spomen iz mise Rogationum sub unica conclusione⁷. Isto tako u crkvi, u kojoj se završuje procesija na dan titula ili patrona, ako je samo jedna misa, ima se uzeti misa ovih sa spomenom iz mise Rogationum sub unica conclusione⁸. Kada padne Markovo na uskrсни ponedjeljak, tada se u crkvi, u kojoj je samo jedna misa, ima uzeti poslije procesije misa dana sa spomenom iz mise Rogationum cum unica conclusione⁹.

3. U misama, koje nemaju saveza s procesijom, ne uzima se na Markovo spomen iz mise Rogationum.

¹ D. a. 3043, I. — ² Ib. 3924, IX, 1. — ³ Ib. 2572, XVI. — ⁴ Ib. 2915, II; 3924, IX, 2; 4006, III. — ⁵ Za ovu misu, kako drže autori, ne će vrijediti onaj propis novih rubrika, da se ispušta treća oracija, kada se spominje duplex. No valja čekati, što će na to nove rubrike misala. — ⁶ S. R. C. 19. IV. 1912 ad XII. u A. A. S. IV. p. 322. — ⁷ D. a. 128; 1890, IX; 2942, III. — ⁸ Ib. 2942, I—III. — ⁹ Ib. 3088. Držimo, da poslije dekreta o dokuću svetkovanja nekih blagdana (kamo spada i drugi dan Uskrsa) ne će ovo vrijediti, nego će se uzeti poslije procesije Missa Rogationum cum commemoratione II. diei infra oct. Paschatis na drugom mjestu.